

UDK: 339.5.057.7:061.1](497.11)
Bibliid 1451-3188, 13 (2014)
Год XIII, бр. 49–50, стр. 333–346
Извори научни рад

Невена СТАНКОВИЋ¹

УСКЛАЂИВАЊЕ СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

ABSTRACT

In the process of European integration and in accordance with the European Union enlargement policy states should gradually harmonise their foreign policies with the EU. In the case of the Republic of Serbia we often hear criticism that its foreign policy is not harmonised with the EU and that in this way, it does not sufficiently show willingness to become a “sincere” member of this community, what causes mistrust with its European partners. However, before we accept the thesis that Serbia has not sufficiently harmonised its foreign policy with the EU we should give an answer to the questions what EU foreign policy is at all and to what extent its members states themselves manage to make a compromise in this field. Also, it should be determined in what Serbia's different positions concerning some foreign policy matters differ from any other EU member state when it is not a part of the compromise which is necessary in order to adopt common decisions in the EU foreign policy. The main thesis in this paper is that Serbia harmonises its foreign policy sufficiently not jeopardising its European integration as well as that there is no reason for mistrust with its European partners. The main indicator for such a thesis is the United Nations where Serbia mostly votes like the EU as well as that it joins in imposing sanctions to third states against which the EU does so. The field where Serbia's foreign policy is not harmonised with the EU are its foreign policy priorities and it is not unusual that a state uses its “free” space until

¹ Невена Станковић, истраживач сарадник, Институт за међународну политику и привреду, Београд. Е-маил: nevena@diplomacy.bg.ac.rs. Рад је реализован у оквиру пројекта „Србија у савременим међународним интегративним процесима – спољнополитички, међународни, економски, правни и безбедносни аспекти“ Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, бр. ОИ179023 за период 2011–2015. године.

it becomes a full member of the EU. In the same way, based on the co-operation between EU member states and PR China, it will turn out that member states cannot adjust their foreign policies towards this country. This argument will show that when they have foreign policy priorities like Serbia EU member states prevent a compromise to be reached as the only way to take an EU foreign policy position.

Key words: Republic of Serbia, foreign policy, European Union, Common Foreign and Security Policy

1) УВОД

Државе које желе да постану члан ЕУ морају да испуне тзв. критеријуме из Копенхагена. Копенхагенски критеријуми се деле на 1) политичке (подразумева стабилне институције које гарантују демократију, владавину права, људска права и поштовање и заштиту мањина), 2) економске (разрађена тржишна економија и капацитети којима може да се ступа у конкуренцију са тржишним силама ЕУ;) и 3) правне (да се преузму обавезе чланства, укључујући неодступање од циљева политичког, економског и монетарног јединства). Питање да ли држава испуњава критеријуме оцењује Европска комисија (у даљем тексту Комисија), а сваки следећи корак одобрава Савет министара тј. државе чланице ЕУ. Поставље се питање зашто држава да усклађује своју спољну политику са ЕУ, када то није експлицитно наглашено у оснивачким уговорима или у успостављеним критеријумима за чланство? Одговор на ово питање је у томе што је са ступањем на снагу Споразума о стабилизацији и придруживању (потисан 2008, а ступио на сагу 2013. године, у даљем тексту ССП), Република Србија прузела обавезу да усклади своје законодавство са правом ЕУ.² Делови Заједничке спољне и безбедносне политике (ЗСБП) и Заједничке безбедносне и одбрамбене политике (ЗБОП) ЕУ, представљају део европског *Acquis Communautaire* и управо због тога, држава при усклађивању свога законодавства са европским *Acquis Communautaire* временом треба да усклађује и своју спољну политику.

Међутим, када је у питању карактер ЗСБП, потребно је истаћи да државе чланице ЕУ одлуке углавном доносе консензусом и често не могу да се усагласе око неке политике. Заправо, што је интерес одређене државе чланице израженији, теже је доћи до конзензуса. У овом раду ће бити представљена спољна политика Србије, у складу са тим како је дефинисана у Стратегији спољне политике, а затим ће бити образложена ЗСБП ЕУ, и на крају ће бити представљено како тече усклађивање спољне политике Србије и ЕУ. Однос

² Интернет: <http://www.seio.gov.rs>.

између ЕУ и НР Кине показаће како ЕУ не успева да усвоји једну спољну политику према великој сили као што је Кина. У делу који се односи на усклађивање спољне политике видећемо како Србија све више учествује у различитим заједничким акцијама држава чланица ЕУ у међународним организацијама, као и то да са сваким ступњем европских интеграција Србија све више усваја заједничке ставове и подржава иницијативе ЕУ, а не излази из оквира својих најважнијих спољнополитичких приоритета. На тај начин, јасно ће се видети да Србија не одступа при усклађивању своје спољне политике са ЗСБП толико драстично, да би то ометало њен европски пут, те да нема никаквих разлога за неповерење код европских партнера. Поред стицања статуса пуноправног члана ЕУ, главни интереси Србије су очување територијалног интегритета, где главне савезнике представљају Русија и Кина, као и привлачење директних страних инвестиција где су јој, иако не једини, опет веома значајни партнери Русија и Кина. То су главни разлози зашто Србија не жели да усклади своје ставове када је у питању осуда Кине за кршење људских права или увођење санкција Русији због стања у Украјини.

II) СПОЉНА ПОЛИТИКА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Према усвојеној Стратегији спољне политике, Србија своју спољну политику темељи на тзв. четири стуба, која подразумевају најбоље могуће билатералне односе са Сједињеним Америчким Државама, Руском Федерацијом, НР Кином и ЕУ. Међутим, ова стратегија одмах истиче како је ЕУ „најважнији и најпогоднији оквир за развоји демократије, економски напредак, владавину права и за иградњу Републике Србије као савремене европске државе и равноправног учесника и партнера у најуспешнијем мировном и економском пројекту у историји европског континента“.³ На овај начин је јасно издвојена ЕУ, као главни од четири стуба на којима се темељи спољна политика Србије. Међу стратешким спољнополитичким циљевима, као примарни циљ, Стратегија дефинише стицање статуса пуноправног члана ЕУ. Међутим, „очување суверености, независности и територијалне целовитости ... трајни су национални интереси“.⁴ Питање једнострано проглашене независности Аутономне покрајине (АП) Косова и Метохије додатно усложњава позицију Србије и ЕУ. Од 28 држава чланица ЕУ, њих 25 је признало једнострано проглашени независност Косова. Са друге стране, Русија и Кина пружају снажну подршку

³ Стратегија спољне политике Републике Србије, стр. 2, Интернет: www.emins.org

⁴ Ibid., стр. 11.

територијалном интегритету Србије у Савету безбедности Организације Уједињених нација (УН) на тај начин што не дозвољавају промену Резолуције 1244 према којој Косово и Метохија представљају део Србије. За Србију, посебно је важно статусно-неутрално деловање УН, на основу Резолуције 1244 и због дијалога Београда и Приштине, које је почело у току 2013. године и које за циљ има нормализацију односа, без прејудуцирања коначног статуса. У Стратегији се истиче да је јачање међународне економске сарадње, такође један од важних циљева спољне политике Србије. Србија најинтензивнију економску сарадњу, поред ЕУ и држава региона, има са Русијом и Кином. Русија представља важног економског партнера Србији.⁵ Србија је једина држава у Европи, поред неких чланица Заједнице независних држава (ЗНД), која има потписан Споразум о слободној трговини са Русијом. Споразум прописује да се за робу, за коју се може доказати да је пореклом из Србије (која има више од 50% садржаја из Србије), не плаћа царина када је намењена за тржиште Русије, осим ако није изузета из режима слободне трговине.⁶ Пројекат „Јужни ток“, који финансира Русија, представља геостратешки веома значајан пројекат, не само за привредни развој Србије, већ читавог региона. Значај тог пројекта огледа се у безбедном снабдевању гасом, повољнијем транспорту, мањој цени гаса, великим развојним могућностима, а треба да допринесе и бољој повезаности са суседним државама.⁷ Русија је 2013. године одобрила Србији државни финансијски кредит од 500 000 000 америчких долара.⁸ Кина је такође веома значајан економски партнер Србији. Највеће кинеске инвестиције у Европи су у Србији (у току кинеске инвестиције на изградњи моста Земун-Борча, улагања на деоници ауто-пута на Коридору 11, улагање у нову термоелектрану Костолац БЗ и у плану су заједничке инвестиције у модернизацију пруге Београд-Будимпешта).⁹

⁵ Између ове две земља постоји Споразум о слободној трговини потписан 28. августа 2000. године ради продубљивања и унапређења узајамне трговинско-економске сарадње.

⁶ Интернет: <http://siepa.gov.rs/sr/index/sporazumi/rusija.html>

⁷ Интернет: <http://www.srbijagas.com/projekti/juzni-tok.51.html>

⁸ Интернет: http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/predlozi_zakona/1788-13Lat%20-%20Vlada%20300413.pdf

⁹ Интернет: http://www.b92.net/biz/vesti/srbija.php?yyyy=2013&mm=12&dd=02&nav_id=784416

III) ЗАЈЕДНИЧКА СПОЉНА И БЕЗБЕДНОСНА ПОЛИТИКА ЕУ

Када је у питању ЗСБП ЕУ, треба нагласити да је то ужи концепт од спољне политике ЕУ јер спољна политика обухвата све политике настале на нивоу ЕУ у вишедеценијском развоју наднационалних и међувладиних институција ЕУ. Тако, концепт спољне политике ЕУ, коју спроводи Високи представник за спољну и безбедносну политику ЕУ подразумева четрнаест целина: 1. Заједничку спољну и безбедносну политику; 2. Развој и сарадњу; 3. Европску политику суседства, 4. Глобалне изазове, 5. Непролиферацију и разоружање, 6. Одговоре на кризу, 7. Људска права, 8. Хуманитарну помоћ, 9. Сарадњу са индустријализованим земљама; 10. Инструмент за стабилност, 11. Међународне и регионалне организације; 12. Специјалне представнике Европске уније; 13. Спречавање сукоба, изградње мира и посредовања; 14. Стратегију ЕУ за сајбер безбедности.¹⁰ У новембру 1993. године, након потешкоћа у процесу ратификације, ступио је на снагу Уговор из Мастрихта. Међу најзначајнијим новинама овог уговора била је замена Европске политичке сарадње (*European political cooperation*) увођењем ЗСБП. Што се тиче институција ЕУ, када је у питању ЗСБП, Европски савет представља главно тело у идентификацији стратешких интреса и циљева ЕУ.¹¹ Ово тело, састављено од председника држава или влада, одлуке доноси једногласно на предлог Савета министара. Савет министара спољних послова друго је по важности тело где се усвајају одлуке у области ЗСБП. Ово тело, такође, одлучује једногласно када се усваја одлука, сем уколико је другачије наведено у уговору (позитивна еnumerација). Сваки од 28 министара спољних послова може уложити вето на усвајања неке одлуке. Како би се избегла блокада коју једногласност често производи, предвиђен је концепт уздржавања од гласања, и у том случају се прави посебна декларација којом је та држава изишета од спровођења одлуке, али се слаже да одлука буде спроведена у име ЕУ. Уколико се у Савету министара поступа по одлуци Европског савета, одлуке се доносе квалификованом већином.¹² Према актерима који су учествовали, информисаним посматрачима и чак грађанима ЕУ, у првим годинама функционисање ЗСБП било је разочаравајуће. Најважнији разлози су били то што је остављено много простора за импровизацију, већинско гласање није

¹⁰ Интернет: http://www.eeas.europa.eu/policies/index_en.htm.

¹¹ Consolidated Version of the Treaty on European Union, члан 22.1, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0013:0045:EN:PDF>.

¹² Ibid, члан 31.

на прави начин инкорпорирано, а механизми за спровођења заједничких акција нису разрађени. ЗСБП није имала наднационални карактер што је додатно лимитирало њене домете. То се најбоље види у ограниченој улози Комисије, формалног искључивања Европског суда правде и могућношћу држава чланица да блокирају све одлуке у Савету. Дobar пример ограниченог деловања у оквиру ЗСБП представља распад Југославије када су механизми ЕУ доживели крах, а државе чланице деловале без икаквих консултација при признавању нових држава насталих распадом.¹³ Од Мастрихта до Лисабона, државе чланице су доста урадиле на унапређењу ЗСБП. Тако Лисабонски уговор (2009) предвиђа четири типа одлука у ЗСБП:¹⁴

- 1) Одлуке о стратешким циљевима и интересима ЕУ;
- 2) Одлуке о заједничким ставовима;
- 3) Одлуке о заједничким акцијама и
- 4) Одлуке о спровођењу аранжмана за заједничке позиције и акције.

Када су у питању инструменти ЗСБП који ЕУ стоје на располагању у заштити својих интереса, подељени су на дипломатске, економске и војне инструменте. Даље, ови инструменти су подељени на: 1) санкције, 2) превенција сукоба, изградња мира и медијација, 3) управљање кризама и 4) борба против ширења конвенционалног наоружања.¹⁵ Санкције представљају класичне рестриктивне мере ЕУ са циљем спровођења неког специфичног циља ЗСБП који је наведен у Уговору. Битно је нагласити да ЕУ често спроводи санкције које је предложио Савет безбедности Уједињених нација. ЕУ је дефинисала циљеве спречавања (превенције) сукоба у тзв. „Гетенбуршком програму“ (*Gothenburg Programme*) још 2001. године.¹⁶ Разлог томе је што ЕУ као глобални актер има обавезу да одржава мир у свету и да доприноси његовој промоцији. Медијација представља део превентивне дипломатије ЕУ на терену, и посматра се као компонента свеобухватних алата ЕУ у области спречавања сукоба и изградњи мира у конфликтним земљама. Под медијацијом се подразумева помоћ у преговорима између конфликтних страна, где медијатор даје предлоге и сугестије. Концепт дијалога је дефинисан као отворен процес који има за циљ пре свега стварање културе комуникације

¹³ Smith E, Michael: “Whats wrong with CFSP”, The politics of Istitutional Reform, Prepared for delivery at the 5th Biennial Conference of the European Community Studies Association, Seatle, May 1997, p. 3.

¹⁴ Интернет: http://europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm.

¹⁵ Интернет: http://www.eeas.europa.eu/cfsp/salw/index_en.htm.

¹⁶ Интернет: <http://www.eplo.org/>.

и тражење заједничких тачака, што треба да доведе до изградње поверења и побољшање разумевања међу представницима супротстављених страна, а такође може да помогне да се спречи сукоб и бити средство у процесу помирења и процесу изградње мира. Као један од најважнијих циљева ЗСБП је спречавање ширења и борба против конвенционалног наоружања, оружја малог калибра и мина, обзиром да ова врста оружја одузима много цивилних жртава и обилато се користи за извођење криминалних и терористичких акција. Посебна пажња дата је забрани пролиферације оружја за масовно уништење, разоружању и контроли извоза оружја.¹⁷ Пролиферација ОМУ представљена је као потенцијално највећа претња безбедности ЕУ. Европска стратегија за безбедност под називом „Европска безбедност за бољи свет“ (*European Security Strategy, “A Secure Europe in a better world”*) представља документ у коме су утврђени глобални изазови и одређене највеће претње по безбедност ЕУ.¹⁸ Као што је наведено у уводу овог рада, на примеру односа ЕУ и Кине показало се како ни ЕУ не успева да заузме заједнички став када државе чланице ЕУ имају изражен спољно политички интерес. У односима које државе чланице имају према Кини, можемо приметити да се углавном деле око два основна питања: како се поставити према кинеском утицају на европску привреду и како се ангажовати према Кини у политичком смислу. Приступи држава чланица ЕУ се углавном оцењују на основу приступа према тајванском питању, приступу тибетанском питању (спремност на састајање са Далај Ламом), питању људских права, спремност на укључивање у решавању глобалних проблема, гласање поводом анти-дампинга, позиције трговинског дефицита и става поводом кинеских инвестиција у Европи.¹⁹ На основу ове анализе стручњаци су дошли до, наравно условне, категоризације држава ЕУ у односима према Кини:

Прву групу држава чине тзв. Отворени (истакнути) индустријалисти (*assertive industrialists*) – Ова група се састој од Немачке, Чешке Републике и Пољске. Ове државе су вољне да се супроставе Кини политички и економски. Не сматрају да тржишни закони треба да одређују европски приступ Кини, спремни су да је притискају са специфичним захтевима као и да подржавају протективну анти-дампинг политику.²⁰

¹⁷ Интернет: http://eeas.europa.eu/non-proliferation-and-disarmament/index_en.htm

¹⁸ Документ је Европски савет усвојио 2003, а допуњен је 2008. године.

¹⁹ Fox, John, Godement, François: “A Power Audit of EU-China Relations”, POLICY REPORT, 2009, Published by the European Council on Foreign Relations (ECFR), 5th Floor Cambridge House, 100 Cambridge Grove, London W6 0LE. p. 22.

²⁰ Ibidem, p. 13.

Другу групу држава чине тзв. Идеолошки слободни трговци (*Ideological Free-Traders*) – У ову групу држава спадају Данска, Холандија, Шведска и Уједињено Краљевство ВБ и СИ. Оне су спремне да притискају Кину политички, али не и економски. Овакав став отежава ЕУ да изгради кохерентан одговор Кинеској, пажљиво планираној, високо централизованој и обично, веома агресивној економској политици. Слободна економија је за ове државе израз економског интереса.²¹

Трећој групи држава припадају тзв. Предусретљиви меркантилисти (*Accommodating Mercantilists*) – У ову групу спада највећи број држава. Састоји се од Бугарске, Кипра, Финске, Грчке, Мађарске, Италије, Малте, Потругала, Румуније, Словачке, Словеније и Шпаније. Ове државе сматрају да ће добра политичка сарадња са Кином донети и економска добра. Сматрају да економски интереси морају да доминирају над политичким.²²

На крају, четвртој групи држава припадају тзв. Европски следбеници (*European Followers*) – У ову групу држава спадају оне којима односи са Кином нису у центру њихове спољне политике. Ту спадају Аустрија, Ирска, Литванија, Летонија, Естонија, Белгија и Луксембург. Иако је став ових држава позитиван, оне су чешће само следбеници европске политике, а ретко када покрећу иницијативе.²³

Кина је научила да извучи корист из подељености држава чланица ЕУ. Она односе са ЕУ третира као партију шаха у којој влада гужва са друге стране и препирање око тога у ком правцу се треба кретати. У таквим условима нема деилеме ко је у стању да одигра бољу игру. Као што је нео-ауторитарни академик Пан Веи (*Pan Wei*) рекао: „ЕУ је слаба, политички подељена и војно неутицајна. Економски она је цин, али се тога више не плашимо јер знамо да ЕУ више треба Кину него Кина ЕУ“²⁴

IV) УСКЛАЂИВАЊЕ СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ СРБИЈЕ И ЕУ

Најпознатији случајеви када је Србија значајно разочарала своје европске партнере, пре ступања на снагу ССП, су случајеви који попутоно одговарају спољно политичким приоритетима Србије и за које је имала изражен интерес. То су случајеви у вези са питањем осуде Ирана за кршење

²¹ Ibidem, p.14.

²² Ibidem, p. 15.

²³ Ibidem, p.16.

²⁴ Ibidem, p. 3.

људских прва 2008. године и бојкот додељивања Нобелове награде за мир кинеском дисиденту 2010. године. Након ступања на снагу ССП, криза у Украјини, поново је отворила питање да ли европски партнери треба да имају поверења када је у питању приврженост Србије ЗСБП ЕУ. Тема понашања власти у Ирану била је у фокусу УН новембра 2008. године када је Србија одбила да подржи резолуцију против кршења људских права у Ирану, коју су заједно иницирале САД и државе чланице ЕУ. Тада се министар спољних послова Вук Јеремић позвао на савезништво две земље око питања статуса Косова. „Иран је данас један од најзначајнијих подржавалаца Србије у Исламској конференцији и захваљујући њима велика већина држава које учествују у тој организацији није признала независност Косова“, објаснио је Јеремић став званичног Београда²⁵. Србија је 2010. године била једна од 18 земаља које су бојкотовале церемонију у Ослу поводом додељивања Нобелове награде за мир кинеском дисиденту Лију Сјаобоу. Тада је извештач европског парламента за Србију, Јелко Кацин, изјавио да је шокиран одлуком Србије да њен представник не присуствује додели Нобелове награде за мир и додао у изјави за Дојче веле: „Нема ниједне земље кандидата за чланство у ЕУ, или потенцијалног кандидата, која на такав начин манифестује своју сервилност“. Министар спољних послова Србије Вук Јеремић објаснио је ову одлуку тиме што Србија, иако посвећује велику пажњу поштовању људских права, води рачуну и о односима са Кином: “Србија билатералним односима са Кином посвећује изузетно велики значај. Све наше одлуке везане су за остварења националних интереса. Кина је један од најважнијих билатералних партнера Србије”, истакао је Јеремић.²⁶ Ова два случаја јасно показују да је тежња Србије да спречи талас признања једнострано проглашене независности Косова и Метохије било важније од од осуде људских права у Кини или у Ирану. Посебно је важно да је оваква политика била у складу са Стратегијом спољне политике Србије, као и са фазом у процесу европских интеграција у којој се Србија тада налазила (ССП није ступио на снагу).²⁷ Исто, или слично, су поступиле и друге источно европске

²⁵ Интернет: http://www.danas.rs/danasrs/politika/srbija_nece_moci_da_cut_i_o_iranu_.56.html?news_id=165562&action=print#sthash.e6mexU5r.dpuf

²⁶ Интернет: <http://www.politika.rs/rubrike/Drustvo/Jeremic-Srbiji-vazni-i-ljudska-prava-i-Kina.lt.html>

²⁷ На пример, Румунија, иако није тражила никакв транзициони период за усвајање европског законодавства које се тиче ЗСБП, ипак је случају интервенције у Ираку (2003), била на страни САД.

државе, али оне су већ биле чланице ЕУ па на њих није било могуће извршити такву врсту притиска.²⁸ Најновији случај кризе у Украјини (2014) поново је отворио питање усклађивања спољне политике Србије, али је сада у питању увођење санкција Руској Федерацији, а Србија је отпочела преговоре о чланству. Нова фаза у процесу европских интеграција за Србију је почела јануару 2014. године, када су почели преговори за чланство. О овом питању, најпре се у медијма појавила тврдња да западне земље траже од Србије да се придружи увођењу санкција Русији, да би затим премијер Србије Александар Вучић изјавио да ће Србија поштовати територијални интегритет Украјине, али неће уводити санкције Русији. Убрзо затим се огласио и Директор канцеларије за јужну и централну Европу у америчком Стејт департменту Џонатан Мур који је истакао да очекује да како се Србија буде приближавала ЕУ, морати да предузима кораке, који ће компликовати њене односе са Русијом, али ће бити конзистентни са ставовима других чланица ЕУ.²⁹ Иако је изјава Мура вероватно тачна, за тренутну позицију Србије много је важнија изјава европског комесара за проширење Штефана Филеа који је изјавио да у овом тренутку ЕУ поштује став Србије као суверене земље по питању ситуације у Украјини и увођењу санкција Русији, док је премијер Србије Александар Вучић изјавио да историјски и традиционални ставови не дају Србији исти став по овом питању, као остале земље ЕУ.³⁰ Тања Мишчевић, шефица преговарачког тима Србије са ЕУ, сматра да ће Србија морати да усклађује своју спољну политику са ЕУ чак и по цену модификације односа са Русијом.³¹ У сваком случају, можемо закључити да је такав сценаријо врло остварљив посебно након отварања преговара за чланство, али та модификација сигурно неће бити толико

²⁸ Интернет: <http://www.newbalkanpolitics.org.mk/item/EU-ACCESSION-PRESSURES-AND-FOREIGN-POLICY-DILEMMAS#.U2eJ4GSxC0>

²⁹ Интернет: http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2014&mm=05&dd=03&nav_category=11&nav_id=843362

³⁰ Интернет: http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2014&mm=05&dd=05&nav_category=1262&nav_id=843829

³¹ Оно што видим као најважнији моменат наше спољне, безбедносне и одбрамбене политике са отварањем преговора о чланству јесте, као и у свим другим областима, потреба стратешког промишљања. Као што морате знати какву пољопривреду желите 2020. и 2030. да бисте знали како да се усредсредите на посао који данас морате да обавите, тако и у спољној, безбедносној и одбрамбеној политици морате да знате где желите да будете и како треба да изгледа”, истакла Тања Мишчевић. Интернет: <http://www.tanjug.rs/novosti/118462/miscovic—moracemo-da-modifikujemo-i-saradnju-sa-rusijom.htm>, 24.02.2014.

драстична да доведе у питање пријатељске односе Србије и Русије. Најбољи пример посвећености усклађивању спољне политике Србије са ЕУ представљају активности у различитим међународним организацијама у којима државе ЕУ заједнички предлажу декларације или имају заједничке наступе. Управо су такве активности државе одраз приоритетног схватања процеса европских интеграција и усвајања вредносног оквира ЕУ. У том смислу, Србија се константно од 2008. године све више придруживала, (са изузетком 2009), заједничким наступима ЕУ у различитим међународним организацијама. На пример, у Савету Европе, током 2008. године од 170 декларација Србија није подржала 43, 2009. од 152 декларације није подржала 54, у току 2010. од 61 није подржала 15, док у 2011. години од 86 само у 8 случајева Србија није подржала декларације ЕУ.³² У ОЕБС, Србија се у 2008. години није придружила у 17 случајева, у 2009. у 49 случајева, у 2010. 31 случају, док у 2011. години Србија се није придружила ЕУ у 22 случаја. У најважнијој светској организацији, Уједињеним нацијама, Србија је у 2013. години ускладила своја гледишта и наступе са ЕУ у чак 86 посто случајева.³³ Ово јасно показује да је Србија снажно посвећена хармонизацији спољне политике са ЕУ, али да још увек користи мали маневарски простор који има до стицања пуноправног члана. Крајње је очигледно да је изванредан број декларација (нарочито током 2009. године) био у директној вези са државама „савезницама“ у СБ УН – Русијом и Кином. Са њима је Србија одржавала редовне консултације у вези са стратегијом „дипломатске офанзиве“, а у циљу спречавања даљег признавања Косова као независне државе. И све остале декларације које Србија није подржала, као што је случај са Ираном или Азербејџаном, имале су директне везе са принципијелним ставом ових држава по питању непризнавања Косова као самосталне државе. Овде је важно направити једно разјашњење када је у питању Косово у ЕУ. За Србију најважније области у процесу европских интеграција су Европска политика проширења (*Enlargement policy*), која је под надлежношћу Комисије и област под називом Спречавање сукоба, изградња мира и посредовање (*Conflict Prevention, Peace building and Mediation*) што припада међувладиној делу ЕУ, и под надлежношћу је Високог представника. Прва политика, (или област) је важна због тога што је Србија 2013. године добила датум за

³² Интернет: http://www.isac-fund.org/download/Od_cetiri_stuba_spoljne_politike_do_evropskih_integracija.pdf

³³ Податак добијен од Одељења за УН, Министрства спољних послова Републике Србије.

почетак преговара за чланство у ЕУ и што је тиме отворила 35 поглавља која је потребно усагласити са ЕУ. Важност друге целине је у томе што су, такође 2013. године, почели директни преговори између премијера Србије и тзв. Републике Косово у канцеларијама Европске службе за спољно деловање (ЕЕАС) под покровитељством Високе представнице Кетрин Ештон. Оваква ситуација створила је својеврсни преседан када је у питању процес европских интеграција једне државе. Наиме, под иницијативом Немачке и Велике Британије, врло утицајних чланица ЕУ, Комисија је у преговорима са Србијом убацила преговоре између Београда и Приштинине у поглавље 35, које носи назив “Остала питања”. На овај начин ЕУ је направила директну везу између напретка у преговорима Србије у процесу европских интеграцијама, која су одређена углавном техничким питањима, са прворазредним националним питањем, а односи се на суверенитет и територијални интегритет једне државе.³⁴ Друго веома осетљиво питање које показује све већи спремност Србије да следи курс Брисела представљају санкције које ЕУ уводи трећим државама и организацијама. Када су у питању санкције које ЕУ уводи и овде је чињеница је да са сваким наредним кораком у европским интеграцијама Србија све више усклађује своју спољну политику са ЕУ. Тако је, на пример, Београд у намери да убрза процес придруживања ЕУ већ у неколико случајева следио спољну политику Брисела када је у питању увођење санкција. Марта 2011, Србија је одлучила да уведе санкције Белорусији на захтев ЕУ, заправо да белоруском председнику Александру Лукашенку и његовим сарадницима забрани улазак у земљу. Године 2011. Србија је увела санкције Сирији, а 2012. године се придружила санкцијама које је ЕУ увела Ирану за заустављање међународног платног промета и увоз гаса из Ирана.³⁵

³⁴ Поводом дијалога између представника Србије и тзв. Републике Косова у Бриселу, политиколог и бивши министар за Косово и Метохију, Слободан Самарџић, у изјави српском дневном листу „Политика“ тврди да се илузија приступања ЕУ користи за коначни услов који ће ЕУ поставити Србији, а то је признање АП Косова и Метохије као независне државе. Због тога ЕУ, према Самарџићу, Србију и не посматра кроз Политику проширења, већ кроз Заједничку спољну и безбедносну политику. Иако, не можемо прихватити да се на Србију у процесу европских интеграција примењују само механизми ЗСБП и ЗБОП, свакако да ниједна друга држава која се придружила ЕУ није имала овакву процедуру придруживања. Интернет: <http://www.politika.rs/rubrike/Politika/Samardzic-Iluzija-pristupanja-EU-kao-opravanje-za-Kosovo.lt.html>, 01.09.2012.

³⁵ Интернет: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Politika/1119554/Sankcije+u+skladu+sa+procedurom+EU.html>

V) ИЗВОРИ

- Casarini, Nicola: “The evolution of the EU-China relationship: From constructive engagement to strategic partnership“, Published by European Union, Institute for security studies, 2006, Интернет: <http://www.iss.europa.eu>.
- Consolidated Version of the Treaty on European Union, Član 22.1. Интернет: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0013:0045:EN:PDF>.
- Fox, John, Godement, François: “A Power Audit of EU-China Relations“, POLICY REPORT, Published by the European Council on Foreign Relations (ECFR), 5th Floor Cambridge House, 100 Cambridge Grove, London W6 0LE, 2009.
- Новаковић, Игор, Кајгановић, Јелена, Никчевић, Сара, Од четири стуба спољне политике до европских интеграција: *Постоји ли воља за стратешко усмерење спољне политике Србије*, ИСАЦ Фонд, Центар за међународне и безбедносне послове, www.isac-fund.org, ИСБН 978-86-86383-15-0.
- *Стратегија спољне политике Републике Србије*, страна 2., Интернет: www.emins.org.
- Smith. E. Michael: “Whats wrong with CFSP“, The politics of Istitutional Reform, Prepared for delivery at the 5th Biennial Conference of the European Community Studies Association, Seattle, May, 1997.

VI) ЗАКЉУЧАК

Република Србија константно, са сваким наредним кораком у европским интеграцијама, усклађује своји спољну политику са ЕУ. Потпуно је логично да у овој фази европских интеграција, уколико се пажљиво избалансирају предности и користи, Србија не жели себи да допусти било какве политичке размирице са Русијом и Кином јер су користи које Србија има од одличне сарадње са овим државама политичке и економске природе, а то у већој мери испуњава циљеве њене спољно политичке Стратегије у датом тренутку. Међутим, не треба имати илузију да се овај маневарски простор који постоји у току преговора све више сужава и да ће Србија морати да ревидира односе чак и са овим државама. Пример односа између ЕУ и Кине јасно је показао да државе чланице ЕУ када имају изражен интерес не постижу консензус у ЗСБП. Интерес Србије према Русији и Кини је сувуше изражен да би у овом тренутку могла у потпуности да усклади своју спољну политику са ЕУ. Обе државе пружају значајни подршку Србији када је у питању територијални интегритет земље што представља прворазредно национално и територијално питање. Такође, обе државе су веома значајни економски партнери Србије.

Али чињеница је да ће се са сваким наредним кораком у европским интеграцијама Србија све више удаљавати од ових држава и да ће све чешће следити став 28 држава чланица ЕУ. То показује повећан број декларација и заједничких наступа при којима Србија следи курс европских партнера у међународним организацијама. Оно што је најбитније, Србија се по питању усклађивања спољне политике не разликује много ни од држава чланица ЕУ када су у питању њихови национални спољно политички приоритети, али ни од нових држава чланица, које су недавно биле у процесу преговарања, као што су Бугарска и Румунија. Због свега тога, европски партнери немају разлога да Србију гледају са неповерењем када је у питању њена посвећеност, или способност, да следи ЗСБП ЕУ.